RĂDĂCINILE TEORETICE ALE REALISMULUI POLITIC ÎN ISTORIA GÂNDIRII POLITICE

Liliana ZATIC,
Facultatea Relaţii Internaţionale,
Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327.001 rifrispa2020.liliana.zatic@gmail.com

1. Conceptul de realism politic

Eșecul politic al idealismului a oferit ideilor realiste o importanță și credibilitate majoră[1, p.27], îndeosebi, după cel de-al Doilea Război Mondial [2, p. 86]. Realismul este una dintre paradigmele centrale ale domeniului relaţiilor internaţionale, care prezintă relaţiile internaţionale ca o luptă permanentă a statelor pentru supraviețuire și dominaţie [7, p. 42]. Așadar, construcția unei imagini a relațiilor internaționale, se poate face prin comparația interacțiunii statelor de pe scena mondială cu ciocnirea bilelor pe o masă de biliard [3, p. 113].

Așa cum politica internațională reprezintă o luptă pentru putere, ea poate fi explicată în funcție de cele 3 nivele ale analizei:slăbiciunea individuală determină lupta pentru conservare la nivelul individual,la nivelul statal, statul este perceput ca un organism unic, iar la nivelul sistemic se evidențiază caracterul anarhic al sistemul internațional care nu permite generarea unei autorități supreme (arbitru), astfel lupta pentru putere este continuă [8, p. 88].

2. Abordările teoretice ale realismului în istoria gândirii politice

Abordările teoretice ale realismului în istoria gândirii politice sunt ilustrate de mai multe personalități precum Tucidide, care a scris „Istoria Războiului Peloponezian". Analizând conflictul dintre Atena și Sparta (431–404 î.Hr.),el afirma: „adevăratul motiv al războiului este, creșterea puterii ateniene și teama pe care aceasta a provocat-o în Sparta" [4, p.44].

Niccolò Machiavelli este un alt autor ce a avut influențe majore în teoria realismului prin recomandarea utilizării conceptului de politică de echilibru de putere. Datorită neîncrederii sale față de morală el susținea indirect o morală nouă - principele, poate reuși în acțiunile sale mai curând prin derogare de la morală decât prin conformarea la regulile ei - „scopul scuză mijloacele" [5, p.154].

Edward H. Carr prin opera sa „Criza de douăzeci de ani”susține că gândirea politică solidă trebuie să se bazeze atât pe elemente ale utopiei (adică, valori) cât și ale realității (adică, puterea), așa cum utopicul se întoarce spre viitor, gândește în termeni de creativitate spontană, iar realistul privește în trecut, gândește în termeni de relații cauză-efect [8, p. 46-47].

Hans Morgenthau înlucrarea sa „Politica între națiuni” subliniază că o politică externă bazată pe interes național este moral mult superioară unei politici externe inspirate de principii morale universaliste [8, p. 93-94].Ela formulat șiprincipiile realismului: politica, este determinată de legi obiective care sunt înrădăcinate în natura umană; toate statele acţionează pe arena internațională în funcţie de interesele pe care şi le definesc;interesul național este definit în termeni de putere și poate fi schimbat;principiile morale universale nu sunt aplicabile în politica internațională de la sine, ci trebuie analizate prin prisma circumstanţelor concrete de spaţiu şi timp;necesitatea efectării unei distincții clare între aspirațiile morale la un moment dat ale unei naţiuni şi legile morale;principiile realismului menţin autonomia sferei politicii în raport cu toate celelalte [8, p. 88].

3. Importanța realismului politic în relațiile internaționale

Importanța realismului politic în relațiile internaționale de-a lungul timpului a fost conturată de o serie de personalități politice, asemeni Cardinalului Richelieu. Practica politicii sale externe prezintă elemente ale realismului, precum utilizarea conceptului rațiunea de statce presupune că statul este autorizat să încalce legea, în numele unui criteriu de interes superior [6, p. 53].

Otto von Bismarck ca adept al Realpolitik-ului, credea că puterea este factorul cel mai decisiv în politica internaţională: „Acel care se va afla în combinaţia mai slabă în caz de război va fi mult mai supus” [9, p. 29]. Diplomaţia sa a produs o serie de alianţe angrenate, parţial suprapuse, parţial în competiţie, care asigurau interesele naționale a statelor.

Stilul fără de compromisuri și moderat al diplomaţiei lui Charles de Gaulle a fost constituit conform interesului național francez: „Este intolerabil pentru un mare stat să-și lase destinul în seama deciziilor și acțiunilor altui stat, oricât de prieten ar fi.” Intențiile lui de Gaulle cu privire la soarta europeană erau o redefinire a vechiului vis al lui Richelieu, al unei Franțe hegemonice [6, p. 528].

Henry Kissinger,un realist politic contemporan,în contextul Războiului Rece nu-și putea imagina un alt scop pentru puterea SUA decât urmărirea supremației globale (ex.Războiul din Vietnam din anii 1961–1975). O idee de bază a realismului lui Kissinger este aceea că fiecare eveniment politic de oriunde în lume necesită un răspuns în altă parte[10].

CONCLUZII GENERALE

Realismul este sintetizat ca paradigmă a relațiilor internaționale abia în secolul XX, însă rădăcinile sale teoretice sunt foarte îndepărtate provenind tocmai din Antichitate, începând cu Tucidide și ajungând până la Morgenthau.Aplicabilitatea realismului politic în relațiile internaționale de către marile personalități politice prezentate și rezultatele înregistrate de acestea pe scena internațională, demonstrează funcționalitatea realismului.În condițiile epocii informaționale, abordarea realității conform teoriei realismului politic și postulatelor sale de bază facilitează percepția obiectivă a faptelor, întrucât volumul informațional de astăzi diluează realitatea politică.

Bibliografie:

- *Cărțișipublicațiimonografice:*

1. Brown Chris, Ainley Kirsten, Understanding International Relations, Ed. Palgrave Macmillan, New York, 2005, 294 p, https://bit.ly/3s8bHt6(accesat 13 decembrie 2021)
2. Juc Victor, Eşanu Constantin, Teoria relaţiilor internaţionale în Teosa Valentina, Vasilescu Grigore, Rotaru Veronica, RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN CURRICULUMUL UNIVERSITAR: BAZELE TEORETICO-METODOLOGICE, CEP USM, Chișinău, 2016, 546 p., https://bit.ly/322PUs9(accesat 11 decembrie 2021)
3. Цыганков П.А.,Теория международных отношений, Из. «Гардарики»Москва,2003,590с.,https://bit.ly/3HObRKs(accesat 15 decembrie 2021)
4. Viotti Paul R., Kauppi Mark V., International Relations Theory, Ed. Longman, 2012, 479 p., https://bit.ly/3IOOdPH(accesat 14 decembrie 2021)
5. Nay Oliver - Istoria ideilor politice, ed. Polirom, Iași, 2008, 671p.

6. Kissinger Henry, Diplomația, Ed. ALL, București, 2018, 784 p.
• *Articoledinreviste:*
7. Burian Alexandru, Teoria relaţiilor internaţionale în sistemul ştiinţelor politice, Revista Moldovenească de Drept internaţional şi Relaţii internaţionale, Nr. 2 / 2009, p. 38-46, https://bit.ly/3DX8Khe(accesat 11 decembrie 2021)
8. Дробот Г.А., Реализм в теории международных отношений: история, зарубежная и отечественная школы, в журнале Социально-гуманитарные знания, издательство Ред. журн. (М.), № 4, 2014, с. 182-203, https://bit.ly/3pWYGQs(accesat 14 decembrie 2021)
9. Rathbun Brian, The Rarity of Realpolitik: What Bismarck's Rationality Reveals about International Politics, în *International Security* (2018) 43 (1): 7–55, 49 p., https://bit.ly/32Pb8tA, (accesat 13 decembrie 2021)
• *Site-uri:*
10. Meaney Thomas, The Myth of Henry Kissinger, The New Yorkerk©,https://bit.ly/3HZoBhf, publicat: 11 mai 2020 (accesat 14 decembrie 2021)

Recomandat
Andrei ILAȘCIUC, lect. univ.